

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет (інститут) географічний

Кафедра економічної та соціальної географії

СИЛАБУС
вибіркового освітнього компонента
Географія промисловості
(назва освітнього компонента)

рівень вищої освіти бакалавр

спеціальність 106 Географія

(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійна програма Географія

(назва освітньо-професійної програми)

Силабус вибіркового освітнього компонента “Географія промисловості” першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань *10 Природничі науки*, спеціальності *106 Географія*, освітньо-професійної програми *Географія*.

Розробник: Лажнік В. Й., професор кафедри економічної та соціальної географії, кандидат географічних наук, доцент
(ППП, посада, науковий ступінь, вчене звання)

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

Міщенко О. В.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри фізичної географії

Протокол № 1 від 29 серпня 2023 р.

Завідувач кафедри:

Фесюк В. О.

І. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика вибіркового освітнього компонента
Денна форма навчання	Галузь знань: <u>10 Природничі науки</u> Спеціальність: <u>106 Географія</u> Освітньо-професійна програма <u>Географія</u> перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	Рік навчання – 3
Кількість годин/кредитів 150/5		Семестр – 5
		Лекції – 10 год.
		Практичні (семінари) – 20 год.
		Самостійна робота – 110 год.
		Консультації – 10 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання		українська

ІІ. Інформація про викладача

Викладач	Лажнік Володимир Йосипович
Науковий ступінь	Кандидат географічних наук
Вчене звання	Доцент
Посада	Професор кафедри економічної та соціальної географії
Профайл	https://wiki.vnu.edu.ua/wiki/Лажнік_Володимир_Йосипович
Телефон	+380953905558
e-mail	Lazhnik.Volodymyr@vnu.edu.ua
Дні занять (електронний розклад)	http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi?n=700
Консультації	Очні консультації: 2 академічні години кожен понеділок 14.00–15.30, аудиторія С-620
Дистанційний курс на платформі Moodle	-

III. Опис освітнього компонента

Анотація курсу

Навчальна дисципліни «Географія промисловості», складена відповідно до освітньо-професійних програм підготовки бакалавра галузі знань 10 Природничі науки, спеціальності 106 Географія освітньо-професійної програми Географія.

У результаті вивчення дисципліни студенти отримають знання про предметну область географії промисловості, основні поняття наукової теорії та концепції просторового розвитку промисловості, особливості розвитку міжгалузевих промислових комплексів та окремих галузей в Україні та світі. На основі знань з історії, теорії та методології географії промисловості студенти отримають можливість для глибшого розуміння основних теоретичних положень, законів та закономірностей територіальної організації промислового виробництва.

На сьогодні важливе значення має процес оцінювання природних умов і ресурсів для їх раціонального використання, охорона навколишнього середовища в містах і районах високої концентрації промислових об'єктів, обґрунтування територіальної й галузевої спеціалізацій промисловості, реструктуризації, прогнозування розвитку її галузей та промислових комплексів.

Пререквізити

Освітні компоненти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, що містять знання, уміння й навички, необхідні для освоєння досліджуваної дисципліни: «Основи суспільної географії», «Загальне землезнавство», «Історична географія з основами етнографії».

Постреквізити

Дисципліна є теоретико-методичною базою для подальшого вивчення комплексних та синтетичних суспільно-географічних дисциплін, а також предметів спеціалізації. Дисципліна також акцентує увагу на обов'язкові географічні аспекти для вивчення у закладах загальної середньої освіти.

Мета і завдання освітнього компонента

Мета вивчення навчальної дисципліни „Географія промисловості” – розкрити методологічні засади географії промисловості, обґрунтувати перспективне розміщення промислового виробництва, а також удосконалення його сучасної структури й розміщення, підвищення економічної ефективності промислового комплексу України.

Основні завдання дисципліни:

- формування у студентів умінь і предметних навичок при розв'язуванні складних проблем обґрунтування розміщення промислового виробництва;
- розкриття наукових основ територіальної організації промислового виробництва;
- викладення системи методів, що застосовуються для обґрунтування розміщення промисловості;

– огляд особливостей розвитку міжгалузевих комплексів України та світу.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

- знати, розуміти й вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук (**ПРН 1**);
- пояснювати особливості організації географічного простору (**ПРН 3**);
- знати цілі сталого розвитку та можливості своєї професійної сфери для їх досягнення, в тому числі в Україні (**ПРН 10**);
- знати та вміти застосовувати на практиці методичний інструментарій географічної науки (**ПРН 12**);

Результати навчання (компетентності)

До кінця навчання студенти набудуть такі компетентності:

загальні компетентності:

- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (**ЗК-2**);
- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (**ЗК-3**);
- здатність до проведення досліджень на відповідному рівні (**ЗК-6**);
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (**ЗК-7**);
- здатність працювати автономно (**ЗК-9**).

спеціальні (фахові) компетентності:

- здатність брати участь у плануванні та виконанні наукових та науково-технічних проєктів (**ФК-1**);
- здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства (**ФК 2**);
- здатність до планування, організації та проведення досліджень і підготовки звітності (**ФК-9**);
- здатність працювати в колективах виконавців,с у тому числі в міждисциплінарних проєктах (**ФК-11**);
- здатність проводити регіональні дослідження (**ФК-12**);

IV. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекції.	Практичні роботи	Самостійна робота	Консультації	Форма контролю */ Бали
Змістовий модуль 1. Теоретико-методичні основи вивчення географії промисловості						
ТЕМА 1. Теоретичні основи розміщення промислового виробництва	15	2	2	10	1	ДС, РК, ІРС/4
ТЕМА 3. Економічні передумови розміщення й територіальної організації промисловості	15	2	2	10	1	ДС, РК, ІРС/4
ТЕМА 4. Природні передумови розміщення й територіальної організації промисловості	15	2	2	10	1	ДС, РК, ІРС/4
Тема 4. Територіальна організація виробництва у міжгалузевих промислових комплексах України та світу	105	4	14	80	7	ДС, РК, ІРС/28
Модульна контрольна робота						МКР, Т / 60
Разом за модулем 1	150	10	20	110	10	100
Всього годин / Балів	150	10	20	110	10	100

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо, підсумковий контроль у формі заліку.

V. Завдання для самостійного опрацювання

Завдання самостійної роботи студентів вважаються виконаними, якщо вони: здані у визначені терміни; повністю виконані (розкривають тему завдання); не мають логічних і розрахункових помилок.

VI. Методи та форми навчання

Словесні методи: лекція, пояснення, розповідь, бесіда: відбувається з використанням традиційних засобів навчання у поєднанні з засобами ІКТ.

Наочні методи: мультимедійні презентації.

Практичні методи: розв'язування задач із професійно-орієнтованим змістом.

Методи стимулювання інтересу до навчання та мотивації: дискусії й диспути, створення ситуації пізнавальної новизни та зацікавленості.

Методи контролю: індивідуальне та фронтальне опитування, дискусія, модульний контроль за допомогою тестування, залік.

Методи самоконтролю: самостійний пошук помилок, уміння самостійно критично оцінювати свої знання, визначати пріоритетні напрямки власного навчального процесу, самоаналіз.

Форми роботи: індивідуальна, групова, фронтальна.

Форми організації навчання: лекційні заняття, практичні заняття, самостійна робота студентів, контрольні заходи.

VII. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента

Для одержання високого рейтингу необхідно виконувати наступні умови:

- не пропускати навчальні заняття, не спізнюватися на них та не займатися сторонніми справами на заняттях;
- чітко й вчасно виконувати навчальні завдання та завдання для самостійної роботи;
- виключати мобільний телефон під час занять і під час контролю знань;
- брати участь у контрольних заходах (поточний, модульний, підсумковий та контроль самостійної роботи).

За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі (змішана форма навчання) за погодженням із деканатом та керівником курсу.

Політика щодо академічної доброчесності

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності:

- виконувати усі поточні завдання та підсумковий контроль самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- списування під час контрольних заходів (у т. ч. із використанням мобільних пристроїв) заборонено;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити Ваші результати чи погіршити/покращити результати інших студентів;
- не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань студентів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Самостійно вивчати матеріал пропущеного заняття, за умов не виконання завдань практичних занять відпрацювати їх під керівництвом викладача та захистити у час передбачений графіком консультацій викладача.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (до -50 %). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

Основні платформи для комунікації викладача зі здобувачами освіти:

- Moodle (новинний форум, система приватних повідомлень, коментарі до завдань).
- Індивідуальна консультація може бути надана здобувачу освіти в аудиторії (згідно розкладу консультацій), в телефонному режимі, у формі відповіді на письмовий запит, надісланий на електронну пошту викладача.

Неформальна освіта при викладанні освітнього компонента

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті здійснюється відповідно до “Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки” (https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/08/2022_Vизнання_резул_tativ_VNU_im._L.U._ред.pdf)

Сертифікати участі у майстер-класах (семінарах, курсах тощо) на тематику, яка відповідає темам курсу, є достатньою підставою для зарахування відповідних тем.

VIII. Підсумковий контроль

Оцінювання здійснюється відповідно до Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки (https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2023-09/2023_Polozh_pro_otzin.pdf)

Рейтингову кількість балів здобувача освіти формують бали, отримані за модульну контрольну роботу, яка проводиться у формі тестування (максимум – 60 балів) та виконання завдань тем змістових модулів (максимум – 40 балів).

До модульної контрольної роботи допускаються здобувачі освіти, які опрацювали весь обсяг теоретичного матеріалу, у т. ч. й матеріал самостійно, виконали практичні роботи. Модульний контроль проводиться у вигляді тестування, завдання якого обов’язково включають матеріал, який передбачено до самостійного опрацювання студентами. Тестове завдання кожної модульної контрольної роботи складається з 30 питань. За кожну правильну відповідь студент отримує 2 бали.

Рейтинг студента з навчальної роботи визначається відповідно до

«Положення про організацію контролю та оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти...» у Волинському національному університеті імені Лесі Українки.

Якщо у підсумку виконання усіх видів навчальної роботи з даної дисципліни студент набирає не менше 60 балів, то вона може бути зарахована як підсумкова оцінка з навчальної дисципліни. У протилежному випадку, або за бажанням підвищити рейтинг, студент складає залік. При цьому бали, набрані за результатами модульних контрольних робіт, анулюються. Залікова оцінка визначається в балах (від 0 до 60) за результатами виконання залікових завдань.

На залік виносяться основні питання, типові та комплексні задачі, ситуації, завдання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отриманні знання й застосовувати їх під час розв'язання практичних задач.

До заліку не допускається здобувач вищої освіти, який набрав менше, ніж 20 балів за навчальну роботу впродовж семестру, не виконав і не здав усі практичні завдання, не відвідував без поважних причин більшу частину лекцій.

Шкала оцінювання

Переведення оцінок, виражених у балах за 100-бальною шкалою, в лінгвістичну шкалу та шкалу ECTS здійснюється наступним чином:

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано

ІХ. Орієнтовний перелік питань до заліку

1. Значення промисловості в господарському комплексі.
2. Об'єкт, предмет та завдання географії промисловості.
3. Методи дослідження географії промисловості.
4. Історія розвитку географії промисловості.
5. Суть поняття «територіальна організація промисловості».
6. Поняття про промислові комплекси.
7. Промисловий комплекс – ефективна форма розміщення промислового виробництва.

8. Наукові підходи до класифікації та типології промислових комплексів.
9. Основні наукові підходи до вивчення промислових комплексів.
10. Концепція локальних територіально-виробничих комплексів (ТВК).
11. Концепція промислових кластерів.
12. Концепція регіональної конкурентоспроможності.
13. Класифікація галузей промислових комплексів.
14. Закономірності та принципи територіальної організації промисловості.
15. Суть поняття «чинник територіальної організації промисловості» (ТО).
16. Механізм дії головних чинників територіальної організації промисловості.
17. Природно-географічні чинники ТО промисловості.
18. Суспільно-географічні чинники ТО промисловості.
19. Форми суспільної організації суспільного виробництва.
20. Концентрація промислового виробництва.
21. Спеціалізація промислового виробництва.
22. Кооперування промислового виробництва.
23. Комбінування промислового виробництва.
24. Методи економічного обґрунтування розміщення промислових комплексів.
25. Основні передумови розміщення та територіальної організації промислових комплексів.
26. Поняття про галузь промисловості та галузеву структуру промисловості.
27. Класифікація галузей промисловості.
28. Поняття «енерговиробничий цикл».
29. Методика визначення галузей спеціалізації.
30. Виробничі зв'язки промисловості.
31. Поняття про територіальну структуру промисловості.
32. Елементи територіальної структури.
33. Промислове районування та промисловий район.
34. Галузеве та територіальне управління господарством.
35. Суть поняття «паливно-енергетичний комплекс» (ПЕК). Значення ПЕК у економіці.
36. Структура ПЕК.
37. Фактори територіальної організації ПЕК.
38. Сучасні тенденції розвитку ПЕК.
39. Особливості розвитку й розміщення ПЕК України.
40. Особливості ПЕК світу.
41. Суть понять «чорна металургія». Значення чорної металургії в економіці.
42. Структура чорної металургії.
43. Фактори територіальної організації чорної металургії.
44. Сучасні тенденції розвитку чорної металургії.
45. Особливості розвитку й розміщення чорної металургії України.
46. Особливості розвитку й розміщення чорної металургії світу.

47. Суть понять «кольорова металургія». Значення кольорової металургії в економіці.
48. Структура кольорової металургії.
49. Фактори територіальної організації кольорової металургії.
50. Сучасні тенденції розвитку кольорової металургії.
51. Особливості розвитку й розміщення кольорової металургії України.
52. Особливості розвитку й розміщення кольорової металургії світу.
53. Суть поняття «машинобудівний комплекс» (МБК). Значення МБК у економіці.
54. Структура МБК.
55. Фактори територіальної організації МБК.
56. Сучасні тенденції розвитку МБК.
57. Особливості розвитку й розміщення МБК України.
58. Особливості розвитку й розміщення МБК світу.
59. Суть поняття «комплекс галузей хімічної промисловості». Значення хімічної промисловості в економіці.
60. Структура комплексу галузей хімічної промисловості.
61. Фактори територіальної організації хімічної промисловості.
62. Сучасні тенденції розвитку хімічної промисловості.
63. Особливості розвитку й розміщення хімічної промисловості України.
64. Особливості розвитку й розміщення хімічної промисловості світу.
65. Суть поняття «лісовиробничий комплекс». Значення лісовиробничого комплексу в економіці.
66. Структура лісовиробничого комплексу.
67. Фактори територіальної організації лісовиробничого комплексу.
68. Сучасні тенденції розвитку лісовиробничого комплексу.
69. Особливості розвитку й розміщення лісовиробничого комплексу України.
70. Особливості розвитку й розміщення лісовиробничого комплексу світу.
71. Комплекс із виробництва товарів народного споживання.
72. Проблеми та перспективи розвитку промислового виробництва в Україні.
73. Сучасні структурні перетворення у міжгалузевих промислових комплексах України.
74. Проблеми та перспективи розвитку промисловості у світі.

Х. Рекомендована література та Інтернет-ресурси

Методичне забезпечення курсу

1. Пугач С. О. Географія промисловості : конспект лекцій. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2017. 56 с.
2. Пугач С., Мандрик І. Географія промисловості : конспект лекцій. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2022. 114 с.

3. Пугач С. О. Географія промисловості : методичні рекомендації / упоряд. С. О. Пугач. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2016. – 28 с.

Основна література

1. Гладкий О. В. Наукові основи суспільно-географічних досліджень промислових агломерацій : монографія. К. : ВГЛ «Обрії», 2008. 360 с.
2. Голиков А. П., Олійник Я. Б., Степаненко А. В. Вступ до економічної і соціальної географії : підручник. К. : Либідь, 1997. 320 с.
3. Іщук С. І., Гладкий О. В. Географія промислових комплексів : підручник. К. : Знання, 2011. 375 с.
4. Іщук С. І. Розміщення продуктивних сил (теорія, методи, практика). К. : Європ. ун-т, 2002. 210 с.
5. Підгрушний Г. П. Промисловість і регіональний розвиток України : монографія. К. : Інститут географії НАН України, 2009. 300 с.
6. Пістун М. Д. Основи теорії суспільної географії. К. : Вища школа, 1996. 232 с.
7. Соціально-економічна географія світу / за ред. С. П. Кузика. Львів : Світ, 2002. 672 с.
8. Соціально-економічна географія України / за ред. О. І. Шаблія. Львів : Світ, 2000. 680 с.
9. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії : підручник для студ. географ. спеціальностей вищих навч. закладів. Одеса : Астропринт, 2009. 544 с.
10. Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження : методологія, методи, методика : навч. посібник. Одеса : Астропринт, 2005. 632 с.
11. Шаблій О. І. Математичні методи в соціально-економічній географії. Львів : Світ, 1994. 304 с.
12. Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії : підручник. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 444 с.
13. Шаблій О. І. Суспільна географія : теорія, історія, українознавчі студії. Львів, 2001. 744 с.

Додаткова література

1. Блій Г. де, Муллер П. Географія: світи, регіони, концепти / пер. з англ. ; передмова та розділ «Україна» О. І. Шаблія. К. : Либідь, 2004. 740 с.
2. Географія світового господарства (з основами економіки) : навч. посіб. / за ред. Я. Б. Олійника, І. Г. Смирнова. К. : Знання, 2011. 640 с.
3. Єврорегіон Буг : Волинська область / за ред. Б. П. Клімчука, П. В. Луцишина, В. Й. Лажніка. Луцьк : РВВ ВДУ, 1997. 448 с.
4. Маруняк Є. О., Лажнік В. Й., Пугач С. О. Просторова диференціація товарної торгівлі України з країнами ЄС. *Український географічний журнал*. 2023. № 2. С. 13–24. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2023.02.013>
5. Остапюк Б. Я., Груник І. С., Легенький М. І., Легенький Ю. І. Особливості розвитку промисловості України в сучасних умовах. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2018. № 62. С. 45–52.

6. Підгрушний Г. П., Качаєв Ю. Д. Атлас: Україна. Промисловість та інвестиційна діяльність. К. : ДНВП «Картографія», 2003. 80 с.
7. Пугач С. О. Проблеми інформаційного забезпечення суспільно-географічних досліджень промислових комплексів. *Українська географія : сучасні виклики. Зб. наук. праць у 3-х т.* К. : Прінт-Сервіс, 2016. Т. I. С. 88–90.
8. Пугач С. О. Сучасний стан промисловості. Територіальні зрушення та тенденції розвитку. *Сучасний екологічний стан та перспективи екологічно безпечного стійкого розвитку Волинської області : кол. моногр. / В. О. Фесюк, С. О. Пугач, А. М. Слащук [та ін.]; за ред. В. О. Фесюка.* Київ : ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2016. С. 7–19.
9. Пугач С. О., Король П. П. Картографування промисловості Волинської області (кінець ХХ – початок ХХІ ст.). *Часопис картографії : Збірник наукових праць.* К. : КНУ ім. Тараса Шевченка, 2016. Вип. 15. Ч. 2. С. 113–125.
10. Lazhnik V., Maister A., Puhach S. Spatial differentiations of trade links between Ukraine and Czechia. *Acta Universitatis Carolinae Geographica*. 2019. Vol. 54. No 2. P. 37–47. DOI: <https://doi.org/10.14712/23361980.2019.4>.
11. Lazhnik V., Puhach S., Maister A. Regional differentiation of commodity trade of Ukraine with Poland. *Geographia Polonica*. 2020. Vol. 93. Issue 3. P. 421–442. DOI: <https://doi.org/10.7163/GPol.018>
12. Niemets L., Melniichuk M., Segida K., Pogrebyskiy T. Demographic situation as an indicator of socio-economic development (on example of Volyn and Kharkiv regions of Ukraine). *Acta Geographica Silesiana*. Uniwersytet Śląski. Wydział Nauk o Ziemi. Sosnowiec: WNoZ UŚ, 2016, 22. P. 43–57.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Головне управління статистики у Волинській області. Офіційний веб-сайт. URL: <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/>
2. Державна служба статистики України. Офіційний веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Економічна статистика / Промисловість. *Державна служба статистики України. Офіційний веб-сайт.* URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/prom.htm
4. Класифікатор видів економічної діяльності. *Офіційний сайт Державної регуляторної служби України.* URL: <http://www.dkrp.gov.ua/info/842>
5. Офіційний сайт ООН. URL: <http://www.un.org>
6. Промисловий портал. Сайт №1 про розвиток та промисловість України. URL: <https://uprom.info>
7. National geographic. URL: <https://www.nationalgeographic.com/magazine/>
8. World Bank. URL: <http://www.worldbank.org>
9. Worldometer. Website. URL: <http://www.worldometers.info>